

Een overzicht van schattingsmethoden voor de omvang van fraude

G.J.L.M. Lensvelt-Mulders, G.H.C. van Gils, P.G.M. van der Heijden

Utrecht, Universiteit van Utrecht, Interuniversitaire Onderzoeksschool voor Psychometrie en Sociometrie (IOPS)

Kenmerk: [EWB99.022](#)

Samenvatting

Het doel van het onderzoek is om één of meer onderzoeksmethoden te ontwikkelen om de omvang van fraude te schatten, teneinde de resultaten van anti-fraudebeleid af te kunnen meten aan de ontwikkelingen van de omvang van fraude. Omvangschattingen betreffen zowel aantallen daders, slachtoffers en delicten, als ook schattingen van de financiële omvang van fraudeschade. In verder onderzoek kunnen de methoden in praktijk gebracht worden voor het daadwerkelijk maken van schattingen van de omvang van fraude.

Met behulp van literatuuronderzoek en semi-gestructureerde interviews hebben de onderzoekers een overzicht gemaakt van verschillende methoden die voor het maken van omvangschattingen van fraude in aanmerking komen en de randvoorwaarden voor gebruik van deze methoden. Het betreft drie groepen onderzoeksmethoden:

1. Persoonsgerichte methoden, zoals vragenlijsten, die persoonlijk, via de telefoon of met behulp van computers kunnen worden afgenomen en die gebruik maken van technieken die het hoofd kunnen bieden aan de problemen van sociaal wenselijk antwoordgedrag die met dergelijke gevoelige onderwerpen samenhangen en aan de problemen van onderzoek in moeilijk toegankelijke, niet geregistreerde populaties (voorbeelden zijn randomized response, de scale-up methode en aselechte controles).
2. Onderzoeksmethoden die gebruik maken van bestaande data (bijvoorbeeld politieregisters en registers van uitvoeringsinstanties) waarbij met statistische methoden een schatting gemaakt wordt van het dark number (bijvoorbeeld de vangst-hervangst methode en multipliermethoden).
3. Macro-economische methoden waarbij meestal via observatie van een (of meerdere) zichtbare variabele(n) een schatting wordt gemaakt van de niet zichtbare variabele waar de belangstelling naar uitgaat (bijvoorbeeld discrepantiemethoden en monetaire methoden).

De belangrijkste resultaten en conclusies zijn:

- Het is mogelijk om tot acceptabele, betrouwbare omvangschattingen van fraude te komen.
- Er bestaat echter niet één enkele methode die voor alle fraudesoorten of voor een afzonderlijke soort de verschillende vragen over fraude kan beantwoorden. Afhankelijk van de fraudevraag moet een passende onderzoeksmethode worden gevonden, waarbij een combinatie van verschillende onderzoeksmethoden vaak noodzakelijk is.
- Als hulpmiddel bij de keuze voor een onderzoeksmethode hebben de onderzoekers een keuzemodel ontwikkeld. Op basis van de kenmerken van fraude, de informatiebehoefte en methodologische aspecten kan worden aangegeven met welke punten de onderzoeker rekening moet houden wanneer een bepaalde vorm van fraude wordt onderzocht. Ter verduidelijking hebben de onderzoekers twee voorbeelden van fraudesoorten verder uitgewerkt: uitkeringsfraude en bankfraude.
- Tot slot noemen de onderzoekers nog twee betrekkelijk nieuwe methoden die nadere studie verdienen en eventueel verder kunnen worden ontwikkeld (detection controlled estimation en randomized response voor bedragen).